List 47. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. novembra 1873.

Obseg: Umno čebelarstvo in ljudsko blagostanje. — Kje je kaj mlatilnic po deželi? — Gozdno postavo, kako jo na tanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster. (Dalje.) — Šole na Koroškem. — O šolah na Kranjskem. — O potrebi katoliško-političnih društev. — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Umno čebelarstvo in ljudsko blagostanje.

Spisal C. Klimke, tajnik čebelarskega društva v Šleziji in dopisovalni ud.

Korist čebelarstva je, kakor skušnja učí, prav velika. Zato si vsi razumni blagomisleči možje prizadevajo in trudijo, ta oddelek kmetijstva povzdigniti, toraj vse odstraniti, kar čebelarstvo zadržuje, in vse poskrbeti, kar ga pospešuje. Priča tega niso le posamesni čebelarji, ki za čebelarstvo s posebno ljubeznijo neutrudeno delajo praktično in teoretično (dejansko in znanstveno), ampak zlasti čebelarska društva, katera se v naših časih čedalje bolj množijo in razvijajo. Zavest, da je treba za čebelarstvo „z zedinjenimi močmí“ delati; spoznanje, da moramo skušnje drugi drugemu naznanovati, ter z dobrim svetom pomagati, je društva in skušene čebelarje v raznih in mnogih deželah soznanilo in zedinilo, ter tudi čebelarstvo tako povzdignilo, da smemo reči: „napreduje — cvetè.“

Vendar po vseh deželah ni tako; tu in tam se za čebelarstvo nikdo več ne zmeni, še manj pa za umno čebelarstvo. Res, da vse dežele niso vse enako pripravne za čebelarstvo; vremenski spremeni, rodovitnost kraja čebelarstvo pospešuje ali zadržuje, vendar, kakor se z živinorejo povsod pečajo, da-si tudi vsi kraji niso enako ugodni, tako bi se lahko tudi za čebelarstvo povsod nekaj storilo. Gotovo pa je, da so niži, južni kraji bolj ugodni za čebelarstvo, kakor viši, severni. To so spoznali tudi naši spredniki.

Čebelarjev je bilo v prvih stoletjih največ le po južni Evropi, po Francoskem, Laškem itd. tje do srede Nemčije. Čebelarji starega časa, ali bolj prav, spodrezovalci večidel niso samo umno čebelarili, ampak najbolj le po medu divjih čebel po duplih in razpoklinah sledili, ter ga spodrezovali. Spoznavali so pa vendar čedalje bolj imenitnost in korist čebelarstva, ter so si tudi prizadevali čebelam delo polajševati in pospeševati. Se ve, da v enem stoletji dostikrat ni bilo toliko napredka, ko zdaj v desetih letih. Z medom in voskom so ljudje od nekdaj kupčevali. Nekaj kupčija, nekaj potreba je razumne može učila čebele opazovati, ter po spoznanji njih lastnost, njih delovanja sostaviti poglavitna vodila, po katerih naj bi se s čebelo ravnalo, da obroduje človeštvu največi dobiček, ter potrebi in kupčiji zadostuje — z besedo: začelo se je umno čebelariti. Nasledek je bil nepričakovano ugoden, nabralo se je medú in voska z malim trudom veliko več, kakor popred in marsikateri čebelarji so se v kratkem dobro opomogli. Take skušnje so vabile k posnemanju in marsikteri čebelarji so se v kratkem dobro opomogli. Take skušnje so vabile k posnemanju in marsikje so se za umno čebelarstvo tako vneli, da so skušali drug druzega prekositi. Kakor veljá od sadjereje prislovica: „V vsaki kotiček vsadi drevó, — Snaž' ga, mu prilivaj, vrnil ti bo“, tako si je tudi prislovica čebelarska veljavo privojskovala: „V kotiček vsak' postavi si panj — Pridnim dal bo Bog svoj blagoslov za-nj“.

Že pred so bili spodrezovalci dostikrat zeló premožni, na njih mesto stopivši umni čebelarji imajo tudi zdaj obilniše dohodke memo druzih ljudí. Se vé da, vsaki čebelar ne obogati, tudi pridelki in dohodki čebelarstva so po letinah razni, pa tako je tudi pri vsakem stanu in vsakem delovanji. Dohodki pri čebelarstvu so se pa posebno zboljšali, odkar je priprost mož s svojim vednim trudom — opazovanjem in skušanjem blage živalice čebelarjem popolno v oblast izročil. To je storil fajmošter Dr. Dzierzon z znajdbo premakljivih satovnikov in pripravniših panjev. Njegove zasluge za čebelarstvo bodo najbrž potomci (naši mlajši in nasledniki) bolj spoznali kakor mi.

K povzdigi čebelarstva, tedaj tudi k blagostanju, je veliko pripomoglo vpeljevanje raznih čebelnih plemen. Kakor si umni gospodarji dandanašnji veliko prizadevajo, živinorejo z združenjem žlahtnih plemen povzdigniti, ter si tako sčasoma boljšo živino prirediti, tako so tudi čebelarji enako potrebo kmalu spoznali. Tudi v tej reči ima Dzierzon veliko zaslug, ker on je prvi laško čebelo pri nas vdomačil. Enake zasluge za Nemško ima v novejših časih baron Rothschütz, ki nas je s Kranjsko čebelo seznanil. Vsi, kateri so s tema dvema plemenoma kaj poskušali, spoznajo dobroto plemen za napredek čebelarstva, ter so možema srčno hvaležni. Pisatelj tega uka (Klimke) je bil vkljub nasprotovanju starih čebelarjev eden prvih, kateri je priporočal in si prizadeval Kranjsko čebelo po severni Nemčiji vpeljati in vdomačiti. In do zdaj — mu še ni bilo žal za trud in prizadevanje! V svojih Dzierzonovih panjih nimam več ko le še dvoje čebelnih družinic severne, črne, 25 pa Kranjske čebele; moram reči, da do zdaj so mi le veselje delale. Po Kranjski čebeli se čebelnjak naglo napolni, medú pa zgodnji roji nič manj ne nanašajo, kakor panjovi severne, črne čebele, kateri niso nobenega roja dali. Upam, da se bo dober vspeh

in nasledek vpeljane Kranjske čebele povsod potrdil in se tudi čedalje bolj zasluge mož spoznovale, kateri se za povzdigo in napredek čebelarstva tolikanj trudijo; njim pa bo zavest dobrega dela najboljše plačilo.

Vsem čebelarjem, ali takim, kateri hočejo biti, prav srčno kličem v spomin in premislik glasilko Kranjskega čebelarskega društva:

„Delaj, nabiraj, pomnožuj."

Iz „Slov. Čebele".

Kje je kaj mlatilnic po deželi?

Kakor drugod, je tudi na Kranjskem mlatilnic, ki se gonijo z rokami, že precej po deželi. Ker niso predrage, so jih že omislili mnogi gospodarji, in to posebno Lanzove, za katere gosp. Skale na Poljanah prejema naročila.

Družba kmetijska pa je tudi na Gorensko, na Dolensko in Notranjsko brezplačno dala podružnicam kmetijskim po eno tako mlatilnico, in sicer je dobil

eno gosp. Jožef Vodè v Dolskem,
drugo gosp. Prokop Bohutinsky v Boštanji,
eno pa gosp. Jožef Zelen v Senožečah.

Ti gospodje pa niso dobili teh mašin samo za-se, ampak zato, da jih izposojajo gospodarjem dotične podružnice po redu, kakor se oglasijo za malo tarifo; tako skupljeni denar teče v kaso podružnično, in kedar ga je dosti, se kupi še druga mlatilnica; kdor mašino poškoduje, jo mora na svoje stroške popraviti dati; vsako leto mora predstojnik podružnice, ki je mašino dobil, poročati glavnemu odboru, kako se je rabila mašina itd.

To daje podpisani odbor očitno na znanje.

Glavni odbor družbe kmetijske
v Ljubljani 16. nov. 1873.

Gozdno postavo,

kako jo natanko spolnovati, gozdne preiskave izpeljavati in napraviti gozdni kataster.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo dogovorno z ministerstvom notranjih zadev od 3. julija 1873,

veljaven za vse kraljevine in dežele, zastopane v drž zboru.

(Dalje.)

III. Čuvanje nad važnejšimi gozdnimi razmerami sosebno.

Služnosti.

§. 8. Politične gosposke in tem prideti gozdni gozdni tehniki imajo nad tem čuvati, da se gozdi, na katerih so služnosti (lesni, pašni, steljni vžitki itd.), ne ohranjajo samo, temveč, da se ž njimi primerno in dobro gospodari, in da se ravná ž njimi po §. 9. do 17. gozdne postave.

Če se zapazijo razmere, ki kažejo tako gozdno ravnanje gledé služnosti, katero je tem določbam nasprotno, tedaj se ima precej odpraviti in zvršiti kazenska določba §. 18 gozdne postave.

Če so pri tacih gozdih za varnost v §. 9 gozdne postave predpisanega gospodarstva potrebni gospodarski načrti, tedaj se je prizadevati, da se načrti napravijo, kjer jih ni, ali prenaredé ali popravijo, če je dokazano, da so pomanjkljivi.

Posebno je skrbeti za to, da se v §. 14. gozdne postave predpisani nakazi služnostih pristojbin redno opravljajo.

Če se najdejo gozdom škodljive gozdne enklave ali enako razkosana posestva, in se tej nadlogi more pomoči s primerno pogodbo (zamenjavo posestva itd.), naj se vdeležniki na to opazijo, in če je potreba, naj se jim nasvetuje primerna uredba.

Gozdi pod javnim oskrbstvom, ali posebno javno skrbjó.

§. 9. Posebno je gledati na tiste gozde, ki so pod javnim oskrbstvom ali posebno javno skrbjo, tedaj vzlasti na državne gozde, pod javnim oskrbstvom stoječe volilne gozde, na gozde, ki so lastnina druzih družeb ali ustanov, potem na občinske gozde, in gozde občinskih oddelkov (sosesek), nadalje v gozdopolicijskem oziru na gozde, kateri se imajo smatrati kakor občinski in so vlastnina družeb ali skupin vdeležencev in jih rabijo posamesni udje po vsem ali le po nekoliko za splošno drvarjenje, za pašo ali da jemljo steljo iz njih, potem na gozde delničnih društev, vlastnikov fidejkomisa, ali tacih osob, ki so pod varstvom ali skrbstvom.

Pri zgoraj omenjenih gozdih se ne sme gledati samo na vžitke, izvirajoče iz gozdne postave, temveč tudi na take vžitke, ki so se podali iz posebnih postav ali ukazov, ali posebnih od državne oblasti določenih ali dovoljenih pravil po odlokih ali druzih zaukazih, kolikor je s temi za te gozde gotovo, vzlasti zdatno gospodarstvo posebe zaukazano ali vtrjeno.

Če se v gospodarstvu s tacimi gozdi kažejo jako očividne napake, katere so nasprotne obstoječim postavam, ukazom, pravilom, odlokom ali naredbam, vzlasti če se ne dela po primernih gospodarskih načrtih, ali če se obstoječi gospodarski načrti ne strinjajo z gozdnopolicijskimi oziri, ali če se ni postavilo gospodarsko in varstveno osebje, katero je neogibno potrebno za gospodarstvo in varstvo tacih gozdov, kakor tudi, če se ima s takimi gozdi po posebnih zaukazih posebno dobro gospodariti, pa se ž njimi tako dela, da se gospodarstvo zeló zanemarja; tedaj se imajo na to pred druzimi opomniti tiste osobe, v katerih neposrednje področje spada, da odpravijo napake in vzlasti, da si priskrbé gospodarsko in varstveno osebje, in če je potreba, tudi viši oskrbstveni in ogledni organi in h krati je storiti, kar veleva postava.

Če pri družbinih gozdih ni postavljeno redno oskrbstvo, ono pa je potrebno, da se varuje gozdni pravni red in izvrši gozdna postava, vzlasti v ta namen, da se po §. 4. gozdne postave dajo nakazi za vžitke, ali za druge naredbe, da se povzdigne gozdno gospodarstvo; tedaj se je prizadevati, da se postavi redno oskrbstvo.

Če vzlasti v občinskih, soseskinih ali družbinih gozdih pristujejo vsem ali gotovim občinarjem, sosešcanom ali družabnikom vžitki lesá, paše, ali stelje, pa ti vžitki niso vrejeni po reči in meri, tedaj se je prizadevati, da se to vredi tako, kakor najbolj prav kaže in je za gospodarstvo najboljše.

Pri občinskih gozdih se je prizadevati, da se to vredí gozdno gospodarstvo po občinskih sklepih na podlogi občinske postave, pri družabnih gozdih pa na podlogi posebne uredbe ali družabnih pravil, v katerem oziru se ima politična gosposka prizadevati po svojih organih in vzlasti s porabo cesarskega gozdnega tehnika, da se ustanové pravilne razmere.

Pri teh gozdih, ako niso varni, naj se tudi z postavljanjem mejnikov prizadeva za njihovo varnost.

Občinske gozde, ki so se razdelili brez postavne dovolitve, naj politična gosposka dene v poprejšnji stan, če se ni dobila poznejša dovolitev za razdelitev po §. 21. gozdne postave.

Taka dovolitev pa se sme sploh dati le takrat, če so se dobro dokazali pogoji, kateri se zahtevajo v omenjenem paragrafu gozdne postave.

(Dalje prihodnjič.)

Šolske stvari.

Šole na Koroškem.

„Kärntner-Blatt“ piše iz Koroškega: „S šolami imamo pravi križ; šole zidajo, pa učiteljev ni, mnogi zapuščajo deželo in si iščejo večega kosa kruha. Tako tedaj! Liberalno nebó je bilo polno zvezd; kar veliki gospodje so nekteri postali čez noč, — proč z orglarijo, — za mežnarijo že tako nikomur ni mar bilo, čeravno noben učitelj ni sam mežnaril, ampak povsod za to hlapca v službi imel; mislilo se je, da se bode brez postranskega zaslužka s samo suho plačo dalo kraljevsko živeti — zdaj pa so se jim oči odprle. Suha plača je veliko veliko premajhna, vse je silno drago; na Koroškem ni moč živeti; hajd kamo drugam!“

„Uboga majhna dežela Koroška ne more za šole več storiti; davkovske priklade skupaj znašajo blizo do 80 odstotkov — revščina je očitna. Že pa se sem ter tjè — se vé da le od tacih učiteljev, ki so liberalni duzel že prespali — slišijo mili zdihljeji po preteklih boljih časih — al le potrpite! — prišlo bo še huje; tudi šolski švindel bo doživel svoj polom (krah).“

Deželni odbornik Hillinger je unidan v nekem zboru trdil, da deželne priklade, ki letos znašajo 78 odstotkov, pridejo prihodnje leto na 83, leta 1875. pa gotovo na 100. Vzrok tem velikim prikladam je povikšana plača učiteljem. Gosp. Hillinger je rekel, da skor 2 petinki od teh doklad ste za šole, 2 petinki pa za dolg zemljiške odveze, in ne veliko več kot 1 petinko za vse druge deželne stroške. Gosp. Hillinger misli, „da se učiteljem plača mora zboljšati (bolje plačani učitelji bodo deželnemu zastopu hvaležni in iz hvaležnosti prav krepko ponemčevali po vsem Koroškem šole), al dežela ne zmore tega, zato naj država pomaga.“ To je zvita bučica! Ker država tudi svoje potrebe iz žepa davskega poplačuje, tedaj Hillingerjev svèt na to meri: mi, deželni odbor in deželni zastop nočemo segati v žep našega ljudstva z davki preobloženega, — če pa država to storí, ne bomo jej branili.“

Tako je govoril g. Hollinger, ud demokratičnega društva! Demokrati si varujejo svojo kožo, za kožo ljudstva jim ni mar, da ljudstvo le — ne vé za to!

O šolah na Kranjskem.

Iz poslednje seje katoliško-političnega društva se nam važno zdi povedati, kar je govoril dr. Costa o šolskih razmerah na Kranjskem. „Šolsko vprašanje — je rekel po „Dan.“ — prihaja zmirom silniše. Dozdaj sé marsikaj ni zapazilo, ker se postave niso po črki spolnovale. V kratkem se bo to bolj na tanko videlo.

Zanimivo pa je, kako liberalci to reč na svoj mlin obračajo. Neki okrajni glavar *) je ljudí s hudo kaznijo kaznoval, ker še prav mladih otrók prav deleč niso mogli v šolo pošiljati. Kmetje so se izgovarjali in pritoževali, glavar pa jih je zavrnil: „Kaj se pri meni pritožujete? Jaz nisem postáv naredil; pojdite k svojim poslancem“ itd.!

Naj pojasnim to reč. Naša šolska postava ima dva dela. Prvi del so poglavitna načela za vso Avstrijo. Ta načela pa so iz državnega zbora na Dunaju, in tam je vladala liberalna stranka, ko so se te postave delale. Zato so bili tudi naši poslanci državni zbor zapustili, ker z njegovim djanjem niso mogli zadovoljni biti. Pa ni nič pomagalo.

Drugo je izpeljevanje teh postáv, ki je dano deželnemu zboru, v kterem se pa glavna načela ne smejo prestopiti. Prišle so tedaj te postave v deželni zbor. Deželni zbor je vidil, da tam je bilo nadzorstvo še slabeje, kjer se postave niso sprejele in konečno se je zbor na to podal, da je šolsko postavo priredil za deželo. Postava, se vé, ni bila taka, kakor je bilo treba, ker zboru so bile roke zvezane; vender pa bi bilo mogoče odvračati najhujša težave: ali kaj pomaga, če se postava ne spolnuje? Bil je en ud zoper postavo imenovan v naš deželni šolski svet, in naša narodna stranka je v njem zgubila večino; toraj ljudém zdaj ne more pomagati.

Kako tedaj se more reči: poslanci so krivi, ako kdo s kmetom zarad šole tako trdo dela?

Druge naredbe določujejo, doklej naj mladina v šolo hodi. Dosegli smo pri nas toliko, da jih veže dolžnost do spolnjenega 12. leta; drugod je še huje, ker celo do spolnj. 14. leta bi morali hoditi v šolo. Tudi za zidanje novih šol je zbor vstanovil, da le če bo močí zadosti, naj se zidajo. Storili smo, kolikor je bilo mogoče, da bi bilo prenašljivo za ljudí; vendar bo izpeljevanje dosti težavno.

So tudi namreč še druge šolske priteżnosti. Vsaka soseska mora pri davkih dajati 10 odstotkov doklade za šole. Če soseska tega ne more, bo plačal deželni zaklad. Dozdaj deželni zaklad ni plačeval nič, prihodnje leto plača 30,000 gold.

Še več. V Ljubljani bodo morali samo za šole plačevati po 10 odstotkov doklade pri neposrednjih davkih. To pa samo zato, ker srenjski odbor ni mogel doseči odmenjenega posojila poldrugega milijona po loteriji. Morda bo dežela samo za Ljubljano morala plačati 15—20.000 gld. In ko bi se v Uršulinskih šolah skoraj zastonj ne učilo, bi bilo treba samo za te šole plačevati po 10.000 gl. na leto. — Zdaj pa povejte, če se more nam to očitati?.. Jaz nisem zoper šole, zoper omiko; ali vse se mora zgoditi le po môči, ne čez moč. Če dežela kruha nima, potem nič ne pomaga „omika“.

*) Menda Kamniški gosp. Klančič!! Vred.

Politične stvari.

O potrebi katoliško-političnih društev.

Pod naslovom: „česa je nam Slovencem zdaj v najprvi vrsti treba“, dokazuje „Slovenec“ v 11. listu potrebo, da si Slovenci po deželi osnujemu obilo političnih društev. „Slovenec“ pravi, da „dežela slovenska je obširna, in ni je lahko proti sovražniku vtrditi le z eno trdnjavo. Stari narodi so v brambo svojih pokrajin razen ene velike zidali tudi več manjih trdnjav, šotorov ali taborov, po deželi raztresenih, da se je sovražnika moč, kjerkoli se je pokazala, že razdrobila ali vničila, predno je prišla do glavne trdnjave.

Narod slovenski, izbudivši se in spoznavši, da gré v pogubo, ako si sam ne brani svojih pravic, svojega jezika, se je poprijel bojnega načina nekdanjih narodov; začel je snovati čitalnice, ki so bile vadnice za duševni boj, toraj skoro to, kar so bili nekdaj tabori. Vendar imajo čitalnice bolj miren, toraj našemu nasprotniku ne tako nevaren namen, ker se ne smejo s politiko pečati. Zato so pa tudi sčasoma opešale, kajti v tako nemirni dôbi hoče ljudstvo vsak dan kaj novega imeti, hoče se podučiti o dogodbah časa in o napredo-

vanji politike. Take hrane mu je tudi treba, da ga sovražnik ne najde nepripravljenega, kedar ga domovina kliče na volilni boj.

Najbolj se doseže ta namen po katoliških političnih društvih, to se je pokazalo povsod, kjer so do zdaj taka društva že ustanovljena, na pr. po Štajarskem in Koroškem. Če tudi povsod še ni bila zmaga na naši strani, vendar smo jej prišli že blizo, veliko bliže, kakor takrat, ko še takih društev ni bilo. Povsod tam se je narodni in katoliški duh vtrdil, na Koroškem se posebno lepo naša reč razvija, po katoliških političnih društvih iz politične malomarnosti izbujeno ljudstvo se jame zavedati, se čutiti, narodna ideja ga navdá in ono začne biti ponosno na svojo narodnost. Taka je tudi na Štajarskem ob slovensko nemških mejah, kjer je Herman s tako večino zmagal.

Na noge toraj, duhovniki, župani in bolj omikani gospodarji! Snujte katoliško-politična društva, ne vstrašite se zadržkov, ki bi se vam v prvem trenutku pokazali, zedinjene moči jih naglo premagajo. Ustanova ni težavna, in če je prvi korak storjen, se jih poprime več dela, posebno ker kmetiško ljudstvo že jame previdéti, da zdaj ne gré več tako, kakor nekdaj, ko je kmet le davke plačeval, a za drugo se ne zmenil. Druga volilna borba ne sme najti nas več nepripravljenih, kakor smo bili zdaj, razvajeni po prejšnjih lahkih zmagah. Vsak, tudi prvotni volilec mora vedeti, zakaj gre volit, kake nasledke bi imela za-nj izvolitev nasprotnega kandidata; saj je tudi tista armada prav hrabra, ki vé, da se bojuje za svojo domovino, za pravo svoje, ne pa ona, ki se žene v boj ali slepo gré za svojim poveljnikom.

Da se to doseže, treba je političnega poduka; kar so šole mladini, to so našemu ljudstvu katoliška politična društva. Le po teh društvih zamore kmet se podučiti o državnem življenji, katero je po konstituciji tako vredeno, da je vsak davke plačevajoč državljan poklican sodelovati pri vladanji, to je, s svojim glasom pomagati, da pridejo taki ljudje v državni zbor in iz tega morda v ministerstvo, katerim je mar za blagor naroda, vere, dežele, cesarstva. Če kje, veljá tukaj pregovor: „Kakor si boš postlal, tako boš spal.“ Ako pa volilec to vé, potem se ne bo dal tako lahko premotiti ne z obljubami ne z denarjem, kajti kaj je momentani videzni dobiček proti škodi, ki se utegne po slabih volitvah celi deželi goditi!“

Tako „Slovenec“. — Mi se popolnoma skladamo z njegovim priporočilom, kajti nastopili so časi taki, da se skor noben človek ne more odtegniti političnemu življenji. Ker pa liberalizem današnji dela najbolj le na spodkopavanje vere naše, zato je treba, kar pred 10 leti (prav za prav pred gospodarstvom Bismarkovim) ni še treba bilo, da se snujejo zdaj politična društva na temelji katoliške naše vere; vsaj vidimo dandanes tudi na slovenski zemlji, kako liberalci vsake barve, nemške in slovenske, naskokujejo katoličanstvo, vsi pa imajo eno in isto hinavsko besedo v ustih: „ne bojte se, vsaj vam vero pustimo“, kakor je nekdaj rekel Turk kristijanu, ko mu je glavo sekal, a vendar ga tolažil: „ne boj se!“

Slovensko slovstvo.

* *Ključ za poštevanje, razštevanje in metrično mero s pojasnilom vred* — spisal A. Žnidarčič — veljá 4 krajc. in se prodaja pri Zajcu v Gorici, pri Gerberju v Ljubljani in pri pisatelju na Banjšicah, pošta v Kanali. Kdor naroči vsaj 30 tacih „ključev“ (z nakaznico) pri pisatelju, ne plača poštnine od njih.

Mnogovrstne novice.

* *Denarne razmere Ogerske* so še veliko slabeje od onih v naši polovici Avstrije. Da se denarni tresk maja meseca ni vstavil pri Litavi, to se razume samo po sebi. Na Ogerskem je nesrečno finančno gospodarstvo celó v dobrih letinah tako imenovane „gospodarske povzdige“ zmešnjavo v državnem gospodarstvu delalo in deficit (primanjkavo) vdomačilo. Ni čuda toraj, da se niso vedeli pomagati nasproti krizi, ki je mahoma privrela, in da so bili popolnoma pogubljeni, ko so povodnje in druge uime gospodarske pridelke vničile, ko je strahovita kuga tisoče delavnih močí pobrala. — To so razmere, pod katerimi se je Ogerski državni zbor letos začel; prazne državne kase in uboštvo v deželi ga skupno pozdravljata s strašno donečo popevko. Kar pa dela razmere na Ogerskem še bolj zamotane in razdrte, to so razmere političnih strank v zboru. Že h koncu prejšnjega zborovanja so se jele zborove stranke popolnoma razdirati, štirimesečno prenehanje pa je razkolstvo le še pospešilo. Deákova stranka, nekdaj tako trdna in močna, zgubila je svoje podnožje; državnopravna vprašanja, poravnava s Cislajtanijo in dognani dvalizem: to bile so podlage, na katerih se je ustanovila Deakova stranka, to so bili nameni, katere si je odločila. Podlaga ta je zginila, in s tem je zrahljana ona vez, ki je držala stranko skup. Ravno to pa se je godilo v levem središči. Dandanes je osebna veljavnost opozicijskih voditeljev zeló oslabljena, in previdno in pazno bodo morali se sukati, da si prejšnje zveste privržence tudi za naprej ohranijo pokorne. — Že več ko leto in dan stojí na vrhuncu vsega političnega gibanja mož, ki je na Ogerskem najprvi izrekel besede: „Dandanes se države ne vladajo več s samimi besedami, treba je gospodarstva“. Naj bi modrost ministerstva Szlavy-evega in politični takt Deakove stranke obvarovale Ogersko tistega položaja, da bi ministerstvo Sennyey-evo morali pozdraviti kot rešitelja iz zadreg! „Močne roke“ staro-konservativcev bi le prelahko padle v skušnjavo, da bi svojo moč na trdnosti Ogerskega parlamentarizma poskusile! —

Tako popisuje „Deutsche Zeitg.“ v 667. listu stan današnji na Ogerskem. In če ta časnik tako jeremijado o Ogrih popeva, gotovo ni prenapeta.

Na Ogerskem tedaj je Sennyey, — v Avstriji pa Hohenwart ustavovercem „bav-bav“! Previdni Magjari in lojalni Avstrijanci pa v obeh vidijo rešitelje.

Naši dopisi.

Iz Ljutomera 12. nov. — Zopet nam je nemila smrt vzela izvrstnega rodoljuba: g. dr. Klemenčič, župnik tukajšnji, je včeraj umrl, še le 55 let star. Zguba ta je tem bolj britka, čem bolj dandanes potrebujemo značajnih in delalnih rodoljubov. Bodi mu hvaležen spomin!

Gornji grad na Štajarskem 16. nov. — Na spis „iz gorenje Savinske doline“ v 259. listu „Slov. Naroda“ sledeče odgovarjam: Gornje-graško oskrbništvo je pripravljeno, pisúnu, ki svetu za gotovo pripoveduje, da vé več obrtnikov, kojim se je iz graščinskih gozdov po 1000, 800, 500 itd. dreves prodalo, lepo darilo podeliti in sicer za vsakega kupca, kojega mu „Slov. Narod“ naznani,

da je prejel 1000 dreves, dobí 300 gold.,
da je prejel 800 dreves, dobí 200 gold.,
da je prejel 500 dreves, dobí 100 gold.

pri Gornjegraškem oskrbniškem uradu. No, „Narode“! lehko si zaslužiš lepe denarce. Ako pa pisun tega storiti ne more, bo svet brez komentara lehko spoznal

nesramnost lažnjivih denuncijantov na Štajarskem in na Dunaji, ki ga hočejo slepiti.

Bičmann, oskrbnik.

Iz Savinske doline na Štajarskem 18. nov. — Ste li brali v „Tagespošti“, kaj se godí po mnozih krajih Štajarskega, in da se množijo tatvine, ropi in umori tako, da povdarja potrebo na mestu sodbe ali štandrechta. No, na Štajarskem v navadnih mirnih časih „štandrecht“! Povedite: ali se je kedaj kaj tacega slišalo, kakor zdaj — v časih liberalizma in brezverstva!! To je sad, ki ga rodí prokleto seme tistih ljudí, kateri neprenehoma psujejo cerkev, duhovne in vse, kar bi na svetu po Božjih in človeških postavah moralo imeti veljavo (autoriteto). Al prišli bodo še huji časi; vsaj že vidite, kako se pripravljajo, da nas je strah in groza.

Iz Celovca 15. nov. (*Da so si nemčurji in mladoslovenci*) jako simpatični ljudje, ljudjé skoro da enega srca, kaže nam neko pismo, ki ga je častiti narodnjak gosp. Ferdo Vigele v odprtem listku 2. dne t. m. v Bistrico dobil in ga v 46. listu „Kärnt. Bl.“ razglasil. Odprti listek (Correspondenzkarte) ima poštni pečat Celovški in je brez podpisa; glasí se pa tako le: „Herrn Wiegele in Gailthaler Feistriz, Windischer Tabor Knecht, Grose Freude sogar unter die Slaven das dich die Wal nicht getrofen das arme folk wird vor so ein Tabor Knecht Pfaffen Schädl noch mehr (etwas ist es schon von selbst) aufgehezt Bilde dir also nicht ein, dass es jemand leud ist.“ Dragim našim Slovencem nismo v stanu prestaviti tega pisma, ker je jezik nemški prava spaka v njem; glavna stvar so psovke: taborski hlapec, farška buča, in da tudi Slovenci so bili veseli, da je Vigele padel pri volitvi.

Vrlemu gosp. Vigele-tu in njegovim prijateljem je ta pamflet veliko smeha naredil in ker se neimenovanemu dopisniku ne more pismeno zahvaliti, zahvaluje se mu očitno v imenovanem časniku. Brezimno pismo pa kaže 1) kako daleč je že na Koroškem „nemška omika“ segla, 2) da tabor in duhovščina mu kakor kamen leží v želodcu, in 3) da se pamflet tudi za organ mladoslovencev proklamira. No, če tako tovaršijo imajo mladoslovenci, dober tek!

Iz Notranjskega 11. nov. (*Poslano.*) Po naključbi mi je prišel v roke 265. list „Slov. Naroda“ in v njem dopis „iz Notranjskega“ od 3. novembra. Pisár govorí najprej o sredstvih, katerih se je posluževala klerikalna stranka, da bi pri volitvah zmagala. „Narodovci“ so v tem članku prav sebe portretirali; „klerikalna“ stranka bi se sramovala tacih sredstev. — Potem se pisatelj spravi nad mojo pridigo 22. binkoštne nedelje, ter pravi: „tako se v eno mer nevednemu ljudstvu ali naravnost laže, ali pa stvarí tako obračajo, da jih ni več spoznati itd.“ Dolgo časa sem mislil o tem pisarji: no, to je prav pobožen in krščansk gospod, ker tako pridno hodi poslušat božjo besedo, da se mu še na daljne podružnice po grdi poti ne stoži. Al zdaj še le vem, da „pobožni“ mož je bil le špicelj. „Za tem grmom (da se poslužim pisateljevih besed) je po takem vse kaj druzega tičalo, nego pobožnost pisateljeva. To je pokazal o napadu na moj govor 2. dne t. m., katerega je neusmiljeno vsega presuknil! Imam še govor od 2. dne t. m., kateri vsacega resnicoljuba prepriča, koliko je resnice o nesramnem napadu „Narodovem“, kateremu lahko veljá pregovor naš: „kdor rad laže, rad krade“ — če ne premoženja, a vsaj čast in dobro imé. In je li to pošteno za prihodnjega c. k. učenika?! — O vprašanji zastran šolskega oznanila in o predsedstvu krajnega (ne okrajnega) šolskega sveta, pa rečem le toliko: Vsako leto imel sem navado v cerkvi starišem priporočati, naj pridno svoje otroke v šolo pošiljajo, al bilo je zastonj. Zdaj pa tega mojega priporočila ni več potreba, vsaj se je ljudstvo po mislih „Narod.“ dopisnika začelo zavedati svoje „omike“, in tedaj bi meni „neolikanemu“ tudi o tej reči več ne verovalo. Čast šolskega krajnega nadzornika in predsedstva krajnega sveta sem že zdavnej mislil odložiti, a zdaj sem jo, spoznavši, da moja tèma se ne strinja z lučjo sedanje „omike“, katera je po Notranjskem in tudi po naši fari že tako zasvetila, da nam vsaki dan solnce in vsako noč luna sije. Ako je pisatelja volja, naj se potrudi za te dve častni službi; časa ima dosta o sedanjih počitnicah, in potem gotovo luč sedanje „omike“ in liberalnega napredka posije tudi v našo šolo. Sapienti satis! Napadajte me v prihodnjič kakor in kolikor hočete v svojem umazanem listu; jaz nikdar več ne pomočim peresa v črnilo za brambo, spominjaje se ne ravno lepega, al resničnega pregovora: „Kdor se med otrobe meša, ga ..... pojedó.“

J. B.

Iz Trnovske fare na Notranjskem 11. listop. *) Nič veselega Vam danes nimamo poročati. Naš visokocenjeni učitelj gosp. Matija Rant je prestavljen v Šturje na Vipavsko; ž njim zgubimo vrlega učitelja, skozi in skozi poštenega in iskrenega rodoljuba. Ker pa vsaka dobra reč ima svoje protivnike, tako tudi je naš gosp. Matija svoje imel v nemškutarski vrsti. Že malitravna meseca so njegovo službo razpisali (zavoljo nabire podpisov o volilni reformi); stvar je potem visela do zdaj, a njegovi sovražniki niso mirovali, dokler ga niso spravili proč. Znana šestorica se zdaj v pest smeja, češ, smo ga! Res ste ga; al vedite, da zoper voljo ljudstva, ki ga je pa resnično ljubilo in rado imelo. Težko ga bodemo pozabili. Bodi naj prepričan, da nam vedno ostane v blagem in hvaležnem spominu. — Pridelke smo pospravili vse, hvala Bogu; al jako pičli so. Najstareji ljudjé ne pomnijo, da ne bi bilo sadja prav nič, kakor letos; ni enega jabelka, ni ene hruške ni češpe ni bilo v celi vasi ni v celem okraji. Pa tudi ostala letina se je, razen sena in zelja, tako slabo obnesla, da se Bogu usmili in se ne vé, kaj se bo jedlo in kako preživelo.

J. II. III.

Iz Ribnice. (*Ozir na volitev deželnega poslanca gosp. Primoža Pakiža.*) Zmagali smo, in ta zmaga je temveč vredna, ker je kantonski glavar Fladung po svojem računu imel že zmago v žepu. Al nemški Fladung obrača, slovenski možje pa so jo obrnili. Prišli so iz daljnih krajev, in da bi bil le eden izostal, propadli bi bili, in to najbolj zato, ker so štirje volilci iz slovenskih krajev se izneverili, namreč iz Travne gore eden, eden iz Jurjevice, eden iz Kostela, eden iz Sajovica. „Kaj imajo — po pravici pravi „Slovenec“ — za svoje nemčursko glasovanje? Od rojakov in sosedov svojih zaničevanje, od Fladunga za hrbtom posmeh, od domovine prokletstvo“. Župan iz Dobrepolja pa je bil kakor duša v vicah; besedo je neki dal Fladungu za Brauneta, — ko pa vidi, da ga naši ne volijo, ga tudi on ni hotel, al da se preveč ne zameri Fladungu, izbral si je svojega kandidata stričnika Jakliča; lahko bi bil tedaj on vse pokvaril. Nasproti pa je gosp. Lunaček, med Slovenci in od Slovencev živeč, hvalevredno glasoval za domačega našega poslanca. Gosp. Pakiž je v veselem shodu, ki je bil po volitvi, zatrdil, pod geslom: „vse za vero, dom, cesarja“ bode zmirom delal za blagor domovine.

22. dne t. m. imamo Ribničanje s Kočevskim mestom vred zopet volitev poslanca namesto Kromerja, za katerem menda nobena živa duša ne bode žalovala v deželnem zboru, kajti v kakem Indijanskem parlamentu bi bil na mestu, ne pa pri nas.

*) Veči del pregovorov natisnemo drugi pot. Hvala! Vred.

Iz Motnika 11. novembra*) se „Novicam“ piše, da, kakor iz začetka leta, 19. prosenca, tako tudi zdaj h koncu leta, 9. novembra, se je v Motniku obhajala lepa cerkvena slovesnost vpeljanja novih zvonov, katero so povekšali gosp. dekan Kamniški in poleg domačega g. fajmoštra tudi gospodje fajmoštri Vranski, Špitalski in Št. Ožbaldski. Izvrstna pridiga Kamniškega dekana, lepa cerkvena godba, milo zvonenje novih zvonov, pokanje možnarjev: vse to je navdušilo obilo zbrano ljudstvo. Hvala posebna za osnovo vse te lepe slovesnosti bodi preč. našemu gosp. fajmoštru Jan. Šustu!

Iz Ljubljane. (*Telegram iz Dunaja „Novicam“.*) Iz zbornice poslancev 18. novembra: **Grof Hohenwart naznanja v imenu družnikov svojih, da bodo se vdeležili glasovanja, ne pa razgovorov (debate) pri adresi, ker aprilske postave žalijo pravice kraljestev in dežel Avstrijskih; glasovali bodo zato zoper adreso.** — Predlog dr. Lienbacherja, Hohenwarta in družnikov, naj se strogo preišejo vzroki finančnega poloma, ni bil danes na dnevni red stavljen, da bi ga bil, kakor se je pričakovalo, dr. Lienbacher vtemeljeval.

— (*Iz seje deželnega odbora 17. nov.*) O vprašanji, ali se ima prihodnjemu deželnemu zboru nasvetovati, da bi se po intenciji Kranjske hranilnice nekaj vrta pri deželnem gradu pred novem hranilničnem poslopjem odstopilo za napravo širje ceste pred novo realko, je deželni odbor sklenil, da se deželnemu zboru stavi predlog zoper vsakoršni odstop vrta, da pa naj se odpravijo vsa visoka košata drevesa iz omenjenega vrta, da šoli sence ne delajo. — Vstop 10 novih ubožnih hromovih iz Komendske fare v P. P. Glavarjevo ubožnico v Komendi se potrdi. — V prihodnjem deželnem zboru se predlaga načrt deželne postave o pobiranji mostnine na mostu, katerega bode pri Ratečah čez Savo napravilo posebno društvo na akcije.

— (*V seji subvencijskega odseka družbe kmetijske*) je bilo sklenjeno sledeče: izmed 81 prošnjikov za podelitev ovnov in ovác Trbiškega in Jezerskega plemena je bilo 32 ovcerejcev izbranih (14 na Gorenskem, 9 na Notranjskem in 9 na Dolenskem), katerim se dá en oven in ena ovca, ako se bo za odločeni denar kupiti môglo 32 parov, katerih prihod v Ljubljano iz Koroškega se zdaj vsak dan pričakuje; — premija s 100 gold. za zboljšanje planinskega gospodarstva se je mogla samo g. Jan. Sodniku na Koprivniku podeliti, ker druzih 5 gospodarjev, če tudi so svoja zemljišča kamnja otrebili, trnja očistili in sploh jih zboljšali, nima planin, za katere edine je ministerstvo poljedelstva premije odločilo in razpisati dalo; — farni občini Podgradom na Dolenskem se za napravljeni vodnjak izplača obljubljena podpora s 100 gold. proti reverzu, da vodnjak služi občinskim namenom omenjene fare; — županija Trzinska dobí Cugmajerjev plug, da ga soseščani vidijo, poskusijo in si po tem izgledu napravijo pluge; — krajnemu šolskemu svetu v Horjulu se dá 10 gold. podpore za nakup čednih divjakov v šolskem vrtu; — ker se državne podpore dajejo le kmetijskim podružnicam, županijam in ljudskim šolam zato, da podpora taka more na več straní koristna biti, tedaj se prošnja posamnega gospodarja za 100 cepljenih dreves ni mogla vslišati; — županiji Vodiški ostane v last tista trlica, ki jo je dozdaj na posodo imela in odbor bode skusil fabriko najti, ki bi v vodi gojeno lično predivo po viši ceni kupovalo; — vzroke, zakaj županiji v Nemški vasi in v Colu niste dosihmal še izvršile kalí (vodnjakov), je odbor na znanje vzel, pričakovaje, da se to zgodí kmalu prihodnje leto. — Zahvalno pismo gosp. ministra poljedelstva družbi kmetijski se je radostno na znanje vzelo in predlog g. predsednika, naj družba posebno adreso pokloni presv. cesarju o 25letnici nastopljenega vladarstva, je bil soglasno sprejet in gosp. predsednik naprošen, naj adreso osnuje.

— (*Deželni komisiji za povzdigo konjereje na Kranjskem*) je c. k. ministerstvo kmetijstva odgovorilo, da za prihodnje leto 1874. mu ni mogoče, naprošenih 5 plemenskih žebcev na Kranjsko dati, ker niti žebcev niti denarja nima, da pa bode se to zgodilo leta 1875. Leta 1875. se pa tudi v Cerknici na Notranjskem napravi stacija ces. žebcev, zato se ima že prihodnjo spomlad pozvedeti poslopje za to stacjo.

— (*Véliki sejm v pondeljek*) ni bil posebno živahen, vendar so štacunarji še precej kupca imeli. Goveje živine se je precej veliko prignalo, a malo pitane. Za meso in za rejo se je lahko in drago prodala. Posebno se je po kravah vpraševalo, ki so se drago prodajale, lepe s teletom čez 120—130 gold. Krav največ nam odpeljejo v Trst; to se je videlo takrat, ko je kuga na Kranjskem bila in so se v Ljubljani zdravstvena poročila dajala po 20 in še več včasih na teden. V Trstu ima mlekar kravo, dokler molze; ko neha molsti, jo prodá mesarju in si kupi drugo. Kónj ni bilo mnogo in lepih, a tudi kupca ne. — Prediva prav veliko, posebno od Vinic in Moravč in pa iz Dolenskega. Cena Moravškemu zmikanemu je bila po 30 krajc., Dolenskemu zmikanemu po 27 kr., neizbranemu po 19, hodniku po 16, kodelji pa po 14 krajc. funt. Ličnega Vodiškega v vodi gojenega ni bilo na trgu, pač pa posebno veliko kupca od onega kraja.

— Gosp. Irkič, c. k. notár v Krškem in deželni poslanec, je 16. dne t. m. za tifusom umrl. Tako se nenadoma glasí žalostno poročilo, ki je v Ljubljano došlo 2. dne po telegramu, v katerem se je gosp. Irkič „zarad nevarne bolezni“ poslanstvu odpovedal.

— Gospod Val. Lah, bivši kaplan v Šmartnem pri Kranji, se je, zapustivši svojo domovino, 15. t. m. podal v Bosno v samostan Trapistov. Domovina naša zgubila je ž njim v vsakem oziru izvrstnega sina; zato rečemo: škoda nam ga je!

— Gosp. M. Korošic, fajmošter v Banjiloki na Dolenskem, je zarad neke pridige bil od Novomeške sodnije 6. dne t. m. obsojen na 6 mesecev težke ječe; se vé da je zoper to razsodbo rekuriral na višo sodnijo.

— (*Volitev*) deželnega poslanca za Kočevje in Ribnico namesti g. Kromerja bode 22. t. m. Kočevarji si bodo menda zdaj izvolili g. Brauneta; Ribničanje v notorični manjšini še volit ne gredó.

— Pred nekaterimi tedni že je gosp. Vojta Náprstek iz Prage gosp. dr. Bleiweisu poslal več českih knjig (cvetnikov, slovarjev, nekaj lepoznanskih), naj se razdelijo dijakom slovenskim. Obdarovani učenci gimnazijski so s svojim slovenskim učiteljem poslali potem dostojno zahvalno pismo slavnemu rodoljubu v Prago. Gledé na to, da so si jako podobne narodne in književne razmere, v kojih s Čehi trpimo tudi Slovenci, naj vrlemu gosp. V. Náprsteku, ki je v pospeh vzajemnosti slovanske naši mladini prvi daroval lepih knjig českih, tudi „Novice“ zakličejo: slava!

— (*Interpelacija sl. mestnemu magistratu!*) Z okrožnico od 8. septembra t. l. nam je bilo nekako ponosno naznanjeno, da „od mnozih straní večkrat izrečena želja po obrtnijski šoli je izpolnjena, ker se taista v Ljubljani ustanovlja“; ob enem pa je bila kazen od 10 do 400 gold. v denarji in zguba pravice do učencev zažugana takemu mojstru, ki ne bi pošiljal svojih fantov v

*) Zarad pomanjkave prostora morali smo popis okrajšati. Vred.

to šolo, kakor okrožnica veleva, v torkih, sredah in petkih zvečer.

Obrtniški mojstri, čeravno je mnogim zeló težavno, svoje učence v delavnikih zvečer v šolo pošiljati, vendar niso prezrli magistratnega klica in nad 400 učencev se je oglasilo za šolo; al vodja obrtnijske šole jih je v tako ostro preskušnjo vzel, da jih je neki le kakih 140 v šolo sprejetih bilo. Okrožnica sicer pravi, da se sprejmó taki fantje v to šolo, ki imajo za-njo potrebno predomiko; al mi vprašamo: kam pa z ostalimi? Nedeljske šole ni, — v obrtnijsko se ne vzamejo, — tedaj je kakih 260 rokodelskih fantov zdaj čisto brez šolskega poduka! Če je sl. magistrat v okrožnici svoji veleval, da le za obrtnijsko šolo zreli fantje se morejo vzeti v obrtnijsko šolo, vprašamo ga: ali pri tem ukazu ni mislil na to, da bode tudi takih dokaj, ki niso še zreli za to šolo, in če je na to mislil, kako, da ni skrbel vsaj za nedeljsko dopoldansko šolo in popoldansko za krščanski nauk? Ali tako polov.čarsko postopanje s šolstvom kaže skrb za odgojo mladine, s katero se sedanja liberalna dôba baha? Na eni strani kazen od 10 do 400 gold., na drugi zanikernost, da celo krdelo fantov brez šolskega poduka ostaja. Tù imamo pred svojimi lastnimi očmí žalosten dokaz, da ljudsko šolstvo gré povsod rakovo pot. Kakih 260 rokodelskih fantov je od sl. magistrata letos privilegij dobilo, da namesti v šolo, se smejo potepati okoli! Mnogim mojstrom je sicer to prav, da fantje njihovi ostanejo pri delu, in fantom je všeč, da v nedeljah gredó za Golovec ali v Šiško na „šnaps“, namesti v šolo. Al bodi-si stvar enemu všeč, druzemu ne, to vsaj je gotovo, da Ljubljanski gemeinderat s gosp. nadzornikom Pirkerjem vred ni sposoben šolstvo uravnavati, vsaj bi bil, oklicaje okrožnico od 8. septembra, moral misliti na to, da bodo rokodelski fantje dvojni: zreli in nezreli za obrtnijsko šolo, in da tedaj tudi nezrelim je treba odločiti šolo, kajti zato pač ni treba nikomur šolskemu inspektorju biti, da previdi, kdor manj zna, tak je poduka še bolj potreben.

Nekteri obrtnijski mojstri.

V Ljubljani 15. novembra 1873.

— (*Slovensko gledišče.*) V soboto 15. t. m. je bil po občnem mnenji za občinstvo najprijetniši večer. Prva igra „Visoki C“ je burka polna komičnih prizorov in bila je poslušalcem toliko bolj všeč, ker je v gladko slovenščino prestavljena in se tudi dobro igrala. Med igralci so bili hvale vredni: gosp. Kocelj kot star, na skladbo ponosen profesor godbe, gosp. Schmidt, gosp. Kajzel (le da se nam je malo „prekorajžen“ za situacijo zdel), gospodičina Jamnikova in gospá Odijeva; temu je pritrdilo tudi občinstvo s pridnim ploskanjem. — Igra „Na kosilu bom pri svoji materi“ je črtica iz življenja Parižke igralke, katero je gospodičina Podkrajšekova prav mojstersko predstavljala; gg. Schmid, Nolli in Juvančič so jo krepko podpirali; igrala se je prav gladko — kakor „po notah“. — Opereta „Večer pred ženitvijo“ je kratka, pa tudi kratkočasna burka s prav prijetnim, ušesu se prilegajočim petjem, in ker je bila gospá Odijeva, igralka glavne naloge, pri dobrem glasu, je bil vspeh sijajen. Gospodičina Piskarjeva zopet ni imela prilike, se posebno odlikovati, le v tercetu „Odi-Nolli-Piskarjevem“, ki se je lepo vbrano glasil, je imela nekaj taktov peti.

— (*Osma slovenska predstava*) v deželnem gledališči bo v nedeljo 23. dne t. m. Predstavljala se bode že igrana burka s petjem v 4 dejanjih: „Danes bomo tiči“ (po Nestroy-evem „Einen Jux will er sich machen“).

— (*Sokolski večer*) z zanimivim programom bode v soboto 22. t. m. v čitalnem steklenem salonu.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Novicam“ se že dalje časa ni vredno zdelo omeniti onega nemškega časnika, ki mu je imé „Laib. Schulzeitung“ in se proklamuje za „Organ des krainischen Landes (!!) - Lehrervereines“. Al ker v številkah 20. in 21. nahajamo članke, kakor je „ein Beitrag zur Geschichte des učiteljsko društvo“ in v članku „Zeitungsschau“ razprava o „Učiteljskem Tovaršu“, ki, da nemški govorimo, „an Flegelhaftigkeit Alles übertreffen, was bisher ein Schandblatt geschrieben hat“, treba, da zopet par besed rečemo.

Z ljudskim šolstvom gremo na Kranjskem rakovo pot; o tem ni dvombe, in kdor si to zdaj še nalašč zakriva, ne bo si zakril predolgo več. Kar so šole postale konfesionslos, odteguje se jim duhovščina, in s tako arogantnim obnašanjem, s kakoršnim „krainische Landes- (!!) Lehrerverein“ v eno mer žali duhovščino in njej udane učitelje, bode še s šolstvom našim zmirom huje; vsaj vsakdo, kdor zgodovino ljudskega šolstva pri nas pozná, dobro vé, da za ljudske šole je največ storila duhovščina, katera nikdar kriva ni bila kake šolske pomanjkljivosti, ker ne ona, ampak c. kr. vlada je naredila šolske postave (Schulverfassung), po katerih so se šole moraleravnati. Le tako naprej spsovanjem duhovščine in videli boste kmalu, če že zdaj ne vidite, kaj bode konec vsega tega! In kdo pa ste tisti „mi“ (wir) — katerih je „Schulzeitung-a“ polna? Morebiti gospodje Linhart, Gariboldi, Zima, Pirker in kolikor vas je druzih, res mislite, da terorizem, ki vlada v „Schulzeitung i“, bode zboljšal ljudsko naše šolstvo? Ker vam je duhovščina trn v peti, zato učiteljem pridigovate vsaki dan, naj se rešijo „sužnosti“, naj postanejo „unabhängig“, naj ne bodo „gehorsame Diener der Geistlichkeit“, „weg mit der Messnerklique“! itd. — s tem pa „Schulzeitunga“, hujska učitelje zoper duhovščino, le olje vliva v ogenj.

Tako poleg temu, da se duhovščina čedalje bolj odteguje šolam konfesionsloznim, se seje še seme sovraštva med učitelji in duhovščino, in to je druga nesreča, ki deželi izvira iz nesrečnega „organa des Landes- (!!) Lehrervereines. Kako hočejo šole na kmetih napredovati, če ni složnega delovanja med duhovščino in učitelji? Kaj hoče učitelj na samoti na kmetih začeti, če z duhovščino ne živí v prijaznosti?

„Organ des Landes- (!!) Lehrervereines“ je pa zdaj nastopil še eno pot, da pride še tretja nesreča za šolstvo naše, in ta je, da kliče učitelje Kranjske na noge, naj vložé peticijo prihodnjemu deželnemu zboru, da se jim plača povikša na 800, 700, 600 gld., kazaje jim, da isto bodo storili tudi učitelji Koroški in Štajarski. Mi želimo učiteljem, da bi bili srečni s peticijo svojo; — al ker se je ravnokar začela v zadnjem deželnem zboru na 400 gld. in še več povikšana plača, po kateri se bode brez tega, kar bodo občine same plačevati morale, deželi še naložilo morebiti novih 30 do 40.000 gold. stroškov, ta denar pa deželni zbor le iz **davkovskih priklad** dobiti more, potem pa vprašamo: kaj bi na peticijo nahujskani učitelji rekli, ako bi iz vseh krajev naše dežele prišle od kmetov in druzih davkeplačevalcev peticije, da viših davkov ne morejo strpeti? Resno vprašamo „Schulzeitungo“: ali ne bode s tem svojim neprevdarjenim pozivom na učitelje nevoljo deželanov do učiteljev provocirala, kakor ona priporočana „Unabhängigkeit“ dela mrznjo med duhovščino in učitelji? „Nun Herz! was verlangst du mehr?“ Duhovščina ne mara pomagati pri šoli, — učitelji si ponosno na prsi trkajo: „mi smo mi“, in duhovščina pravi: „dober tek!“ in se ne briga za-nje, — deželanom pa zarad višega plačila še bolj srce vpada do šol! Nikomur ni treba preroku biti, da vidi po vsem tem žalostno prihodnost naših ljudskih šol. Mi „Schulztg.“

ne zavidamo za ta — „napredek“ in jej le to rečemo: „es ist noch lange nicht aller Tage Abend; es gibt auch unerwartete Schulkrache“. — Konečno le še eno besedico o Lt. (Linhartovi) „pedagogische Studie“. Ves ta članek je kolosalna predrznost, ko pravi: „daher kommt es, daß sogar Schüler bis in die Klassen der Mittelschulen im Deutschen keinen Fortschritt machen.“ Na to vprašamo g. profesorja, ki na preparandiji ima v **slovenskem** in nemškem jeziku učiti: „wie kommt es, Herr Professor Linhart, daß Sie nach mehreren Jahren des Lehramtes an der Lehrerbildungsanstalt in der slovenischen Sprache nicht nur keinen Fortschritt, sondern im Gegentheil Rückschritte machen“? Ce treba učencem nemščine, je učiteljem treba slovenščine. „Pedagogične študije“ o učnem jeziku ljudskih šol morejo le taki možje delati, katerim „furor tentonicus“ ni še omeglenil pedagogičnih načel; kdor pa stojí v vrsti tacih ljudí, ki bi najraji imeli, da slovenski otroci že v maternem telesu se pripravljajo za nemščino, da bi potem kar brž v prvem razredu ljudske šole učni jezik postala, tak mož, če je poleg tega še učitelj na učilnici, kjer je slovenski in nemški jezik učni jezik, naj bi raji študiral slovenščino, nego da dela pedagogične študije.

— (*Naznanilo.*) V zapuščini rajncega mojega brata so: „Novice“ (vsi letniki razun 1858.) že vezane, — „Učiteljski Tovarš“ tudi že vezan, — od „Danice“ tudi nekateri letniki, in pa 2 stenografična zapisnika od leta 1863. in 1868. leta deželnega zbora Kranjskega. Kdor bi eno ali drugo kupiti želel, naj blagovoli se obrniti do mene.

V Ljubljani. Neža Lésarjeva.

— (*Poslano.*) Generaldirektor pl. Treuenstein je meseca marca nabral pri nas po podpisih več denarja za Slovaško gimnazijo. Ker ga pa do danes še ni odrajtal, kamor gre, naj to brž storí ali pa nabrani denar nam nazaj dá. Več tistih, ki so kaj dali.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Zbornica poslancev je zdaj vredjena; predsednik jej je, kakor smo že povedali, Rechbauer, mož iz vrste najhujih liberalcev, podpredsednika pa sta jej Vidulich in Pillersdorf.

Če pregledamo vso množico poslancev, najdemo v njej: 115 velikih posestnikov, 55 advokatov, 34 cesarskih uradnikov, 29 duhovnov različnih ver, 25 županov, 19 trgovcev, 17 zasebnikov, 12 notarjev, 12 fabrikantov, 9 obrtnikov, 6 zdravnikov, 6 bankirjev, 5 pisateljev, 5 oficirjev, 3 diplomate, 3 kandidate prava, 1 lekárja in 1 krčmarja. Med temi je 43 baronov, 23 vitezov, 17 grofov, 16 tajnih svetovalcev, 15 nižih plemenitnikov, 12 komornikov, 8 sedanjih, 7 pa bivših ministrov in 4 knezi.

Če pogledamo zdaj, kako so se različni poslanci vkup vzeli v posebne združbe (klube), nahajamo našega grofa Hohenwarta kot predsednika kluba, ki se imenuje „klub desnega središča“; v tem klubu so: baron Petrino, baron Hormuzaki, fajmošter Rainer, baron Gudenus, Weinhandel, Al. Karlon, Bärnfeind, Herman, dr. Harant, fajm. Jungbauer, bar. Giovanelli, Greuter, dr. Graf, dr. Rapp, baron Sternbach, bar. Dipavli, opat Brader, grof Barbo, Cienciala, Vitezić, dr. Lienbacher, Neumayr, pl. Pflügel, Weiss pl. Starkenfels, Zeilberger, grof Brandis, fajmošter Fischer in Schrems.

Nasproti je klub najhujih ustavoverskih nemških liberalcev, kateri cerkvene oblasti nikjer drugod ne trpijo kakor v cerkvi; ta klub se imenuje „klub napredka“; v njem najdemo tudi dr. Schafferja, Deschmanna, Suppana, Hotschewarja. (Barona Apfaltrerna in grofa Thurna nismo našli vmes; menda ju je strah tega „napredka“.) — Dr. Vošnjak, Razlag, Pfeifer in Nabergoj bili bi kot možje „napredka“ sicer tudi lahko v tem klubu, samo da je nemškutarsk, zato jih ni vmes, in naredili so si svoj klub (brez imena), ki šteje celih 7 glav s privzetimi 3 Dalmatinci. Ker jih je tako ubogo malo, zato so unidan pritegnili dr. Kronawetterjevemu predlogu, ki se je glasil na to, naj že 10 poslancev (namesti 20) zadostuje za interpelacije; al padli so s Kronawettrom vred tako, da v vsem skupaj so imeli le 12 glasov!

— Zbornica poslancev ima za zdaj pred drugim 3 važne rečí rešiti: adreso cesarju, — predlog ministerstva, da sme v srebru 80 milijonov gold. na pósodo vzeti, — in pa predlog dr. Lienbacherja, grofa Hohenwarta in družnikov, ki gré na to: naj se izvoli odsek 15 poslancev, ki temeljito preišče vzroke, iz katerih se je porodila in razširila strahovita finančna in gospodarska kriza, in ki naj nasvetuje pomočke, da se onim pogubnim vzrokom vprihodnje v okom pride. Ta predlog sega za kožo marsikteremu poslancu, ki je v onem glasovitem borsnem „polomu“ zapopaden; včeraj je imel na vrsto priti, a ni prišel, kakor kaže naš telegram. — Zoper posojilo, s katerim bi se zopet pod pazduho seglo borsnim judom, je vsak prijatelj Avstrije; dr. Brestel je v odseku odločno protestoval zoper pomoč borsi, Hohenwart pa še tudi za to ni, da bi država delala dolgove za druge; vendar ni dvombe, da ustavoverska večina zborova odobri osodepolni ministerski predlog. — Kakor naš telegram kaže, bode zanimiva tudi razprava o adresi. — Zbornica gospôska je adreso že sprejela po načrtu grofa Antona Auersperga, ki se zmirom kaže „nemškega pesnika svobode“; edini nadškof Sembratovič je govoril in glasoval zoper veselje, s katerim adresa pričakuje verskih predlog, od ministerstva napovedanih. — Ali bode zbornica poslancev dognala vse omenjene naloge ta teden, da se deželni zbori morejo začeti prihodnjo sredo, se ne vé.

Listnica vredništva. Gosp. Mat. Jl. v Par: 29. sept. še pred volitvami in za volitve pisani članek, ki pa zavoljo obilnih dopisov in različnih volilnih krajev ni mogel na vrsto priti, ni zdaj več pripraven, ker je boj že končan. Prosimo drugikrat kaj. — Gosp. Lov. v V. na V: Oprostite, da na založeni listek še le danes odgovarjamo s tem-le, da sedanji časi niso ugodni nov., če niso kratke in zanimive. Kaj, ko bi nam „Al.“ na pregled poslali?

☛ Današnjemu listu je priloženo naznanilo novega 10 pôl debelega „nemškega koledarja“ za leto 1874., v katerem se nahajajo tudi popolni imeniki vseh deželnih gospósk, cerkvenih oblastnij, mnogovrstnih druzih pisarnic, vseh županov itd. Vse te imenike smo že več let pogrešali; ta novi koledar jih zdaj ima.

Žitna cena

v Ljubljani 15. novembra 1873.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 60. — banaške 7 fl. 45. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 20. — rží 5 fl. 20. — ječmena 3 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 4 fl. —. — ovsa 2 fl. —. — Krompir 1 fl. 80.

Kursi na Dunaji 18. novembra.

5% metaliki 68 fl. 20 kr.	Ažijo srebra 108 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 72 fl. 60 kr.	Napoleondori 9 fl. 60 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.